STRESZCZENIE

Rozważania niniejszej pracy doktorskiej dotyczyły rozwoju nauczania Kościoła na temat wojny w kontekście teorii wojny prewencyjnej. Celem rozprawy jest przeanalizowanie nauczania Kościoła na temat wojny w kontekście teorii wojny prewencyjnej. Ważnym elementem niniejszego opracowania jest ukazanie czynników decydujących o tolerancji Kościoła dla niektórych działań zbrojnych i ustalenie punktów zwrotnych w rozwoju jego nauczania.

Punktem wyjścia do realizacji celu niniejszego opracowania było przedstawienie terminu „wojna sprawiedliwa" i udziału Kościoła w jego sformułowaniu. Pierwszy rozdział to próba ukazania genezy i rozwoju koncepcji wojny sprawiedliwej. W celu dotarcia do podłoża jej powstania zaprezentowano kwestie etyki wojny w świecie antycznym oraz jej prezentację zawartą w Biblii. Kolejne paragrafy rozdziału pierwszego zawierają analizę rozważań świętego Augustyna na temat wojny, z których zrodziła się ta koncepcja, w późniejszych wiekach rozwinięta przez innych myślicieli chrześcijańskich. Szczególną uwagę poświęcono nauczaniu o wojnie świętego Tomasza, zawartego w Sumie Teologicznej, scholastyków szkoły hiszpańskiej i szkoły krakowskiej w kontekście rozwoju koncepcji wojny sprawiedliwej. Nie ulega wątpliwości, że koncepcja wojny sprawiedliwej wywarła ogromny wpływ na pojmowanie wojny i jej etyki, rzutując na nauczanie Kościoła w wiekach późniejszych. Ósmy podrozdział zawiera więc przegląd nauczania Nauczycielskiego Urzędu Kościoła Katolickiego dotyczącego problematyki wojny i jej moralnej oceny. Z analizy niezwykle ważnego procesu rozwoju koncepcji świętego Augustyna dotyczącej wojny, wyciągnięto wnioski dotyczące jej wpływu na myślicieli spoza kręgów katolickich. Omówiono sformułowaną przez Hugo Grocjusza świecką koncepcję dotyczącą słuszności wojny, a także wpływ nauczania Kościoła na tworzenie i charakter prawa międzynarodowego we współczesności.

W rozdziale drugim dokonano analizy nauczania Kościoła na temat wojny na przestrzeni wieków. Skupiono się w nim na analizie dokumentów wczesnochrześcijańskich, dotyczących ważnych kwestii związanych z codziennym funkcjonowaniem wspólnot chrześcijan. Dokonano w nim opisu prześladowań członków pierwszych gmin chrześcijańskich, a także przeglądu nauczania Ojców Kościoła i twórczości pisarzy tego okresu. Podjęto próby wyłonienia z nich wątków dotyczących moralnej oceny wojny i zaleceń

dotyczących udziału w niej chrześcijan w początkach Kościoła i okresu patrystycznego. Rozdział zawiera również przedstawienie zarysu etyki wojny w okresie średniowiecza, poprzez prezentację wypraw krzyżowych i działań zbrojnych służących nawracaniu pogan. Rozdział ten zawiera również prezentację nauczania Kościoła w wojnie w okresie reformacji w Europie w obliczu rozłamu w zachodnim chrześcijaństwie i toczących się wojen na tle religijnym. Istotną kwestią poruszoną w niniejszym rozdziale jest również przesłanie głoszone i zapoczątkowane przez papieża Piusa IX po nauczanie Ojców Soboru Watykańskiego II, a także problematyka wojny w treści nauk soborowych i posoborowych.

Rozdział trzeci zawiera przedstawienie jednego z centralnych zagadnień niniejszego opracowania. Zawiera on omówienie kwestii wojny prewencyjnej i idei przyświecającej militarnym działaniom o charakterze prewencyjnym. Dokonano w nim identyfikacji głównych racji zwolenników wojny prewencyjnej opierających się na moralnej powinności obrony życia i praw człowieka, a także ochrony dóbr kultury i chęci utrzymania światowego pokoju. Druga część rozdziału dotyczy uzasadnień działań militarnych o charakterze prewencyjnym, które prowadzone były w XX i XXI wieku. Kolejne treści paragrafów niniejszego rozdziału pracy są próbą wykazania słuszności wojny prewencyjnej w kontekście obrony godności i życia ludzkiego, interwencji humanitarnej i zapobiegania terroryzmowi. Opisane w nich zostały: interwencja w Japonii w 1945r., działania zbrojne w Korei od 1950 do 1953r., interwencja w byłej Jugosławii w okresie od 1991 do 1999r. oraz działania zmierzające do zahamowania działalności formacji terrorystycznych i zatrzymania światowego terroryzmu.

Ostatnia część opracowania dotyczy kluczowego zagadnienia dla problemu niniejszej dysertacji jakim jest wojna prewencyjna w kontekście rozważań o jej godziwości. Zawężono jej prezentację do obrony koniecznej oraz celów i okoliczności jej prowadzenia. Niezwykle istotne dla oceny moralności wojny prewencyjnej jest prawo do obrony, proporcjonalność środków stosowanych podczas jej prowadzenia oraz dopuszczalności odebrania życia osobie atakującej. Rozwinięcia i analizy tych zagadnień dokonano w dalszej części rozdziału, opierając je na podstawie przykładu interwencji w Iraku. Treści niniejszego rozdziału opisują zjawisko dehumanizacji działań wojennych w związku z wojną o charakterze prewencyjnym, zawierając jednocześnie omówienie działań mających na celu zapobieganie naruszeniom fundamentalnych praw przypisanych człowiekowi. W rozdziale tym zaprezentowano również stanowisko przedstawicieli Kościoła wobec działań prewencyjnych.

Współczesne nauczanie Kościoła na temat wojny zawiera rozważania na temat sprawiedliwości wojny, wytyczając nowy kierunek dla chrześcijan służący utrzymaniu dobra jakim jest pokój i jego ochrona. Przedstawiciele Kościoła wyrażają troskę o losy świata, widząc

problem wojny w kontekście umacniania pokoju i rozwoju wspólnoty międzynarodowej. Od swoich początków po dziś dzień, Kościół propaguje naukę, że jedyną usprawiedliwioną przyczyną sięgania po środki militarne jest prawo usprawiedliwionej obrony. W etyce katolickiej dotyczącej wojny obowiązują zasady słuszności w powiązaniu z zasadami proporcjonalności i godziwości środków, których należy używać podczas każdej interwencji militarnej. Bez ich zachowania nie jest możliwe uznanie wojny prewencyjnej za uprawnioną i akceptowaną przez Kościół.

Pracę niniejszą podsumowuje zakończenie zawierające argumentację uzasadniającą tezę o akceptacji Kościoła dla niektórych działań zbrojnych w kontekście wojny prewencyjnej. Przeprowadzone analizy doprowadziły do syntetycznego przedstawienia elementów zawierających nauczanie Kościoła i rozwój tego nauczania w odniesieniu do współczesnych realiów.